

Húsvét ünnepe után 3. vasárnap (Jubilate)

► 1Pt 2,11–20

A Megváltottságból fakadó öntudat, az öntudatból fakadó elvek

A vasárnap jellegéről

Húsvét utáni harmadik vasárnap Jubilate vasárnapja. A vasárnap introituszszoltára a 66. zsoltár, a nevét is erről kapta a vasárnap: „Örvendezz Istennek!” A vasárnap jellegében dominál, hogy a húsvéti tényből, a jó Pásztor szeretetét felismerve az egyház tekintetét a jövő felé fordítja (vö. JÁNOSSY 2008, 36. o.). „... inkább a jövőbe tekint; azt látja és láttatja meg, ami történni fog: az Úr mennybemenetelének és a Szentlélek kiárasztásának üdvösséges tényeit. S ezeknek mennyei dicsősége az örökkévalóság fényével ragyogja be Krisztus tanítványgyülekezetének földi zarándokútját, amely a *regnum gratiae*ből a *regnum gloriae et perfectionis*ba [a kegyelem királyságából a dicsőség és tökéletesség királyságába] visz.” (Uo.) Az egyház mint próbatételekkel terhelt zarándokközösség a kereszt alatt halad a dicsőség felé, reménysége pedig, hogy a terhek csak ideig-óráig tartanak. A vasárnap evangéliuma Jn 16,16–23, hangsúlya talán az utolsó két versben van: „Így most ti is szomorúak vagytok, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a szívetek, és örömtöket senki sem veheti el tőletek: és azon a napon nem kérdeztek értőlem semmit.”

Amit a textusról tudni kell

A levél kezdetén teológiai alapvetéseket találunk, ezt követően Péter levele a második részében erkölcsi intelmekkel áll elő (GERÉB 2015, 84. o.).

A „szeretteim” megszólítás az agapé szóból van képezve, tehát mögötte nem az ember töredékes szeretetverziói, hanem a keresztyén hittből megélt isteni szeretet áll (ἀγαπητοί).

A „jövevények és idegenek” itt inkább a keresztyén közösségek létfelfogásáról szól, mintsem a címzett gyülekezet(ek) etnikailag vagy kulturálisan sokszínű környezetéről. Nem mint kultúra vagy mint etnikum lesz a levélolvasó jövevény vagy idegen. Itt jól látszik a vasárnap témájában is megjelenő előretétek, olyannyira, hogy a keresztyén ember nemcsak előrenéz a beteljesedés felé, hanem saját magát a kereszt által értelmezi! „A keresztyének mennyei polgárok, akik Isten rendeléséből élnek e világban, ahol jövevényességük idejét Isten akarata, törvénye szerint tartoznak eltölteni.” (*Jubileumi kommentár*, 412. o.)

Ugyanakkor profán áthallással is bír, ami itt pont a mondanivalót erősíti: a Római Birodalom városaiban polgárjogot szerezni az idegeneknek meglehetősen nehéz volt (GERÉB 2015, 86. o.), s ez a feszültség segít megérteni a keresztyén önértelmezés alapjait: ahogy a városban az idegenek csak megtűrtek voltak, de nem integrálódhattak, úgy a krisztusi értékek miatt a keresztyén ember is idegen a világban.

Feltűnik a „testi vágyak” (σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν) és a lélek, ez esetben mint ψυχῆς, szembeállítása. Ez meglehetősen idegen az általános bibliai emberképtől, ami többnyire nem állítja

szembe az anyagi természetű testet a szellemi természetű lélekkel. Ez a dichotomikus szemlélet hellén hatásra kezd terjedni, Péter szóhasználata valószínű a hellenizált közeg miatt indokolt. A $\sigma\alpha\rho\chi$ nem a test önálló bűnösségét, hanem az emberi esendőséget jelzi. Az ember akkor vét, ha földi erőiben, például a saját egészségében, erejében bízunk. A keresztény szemléletben a helyes hozzáállás az Istenbe vetett bizalom. S így a $\psi\chi\eta$ megjelenése itt azt az identitást, énképet jelzi, amely nem önmagába, hanem Istenbe kapaszkodik (uo. 87. o.).

A „tisztességesen éljete a pogányok között” erkölcsi buzdítás többször is előkerül a levélben (1Pt 1,15–18; 2,15–16; 3,1–7). Éles elválasztásként értendő a hitetlen világ erkölcsi átlaga és a keresztény hitből fakadó élet között. Azonban ez bizonyos értelemben nem elvárás, inkább a hitből fakadó következmény, lásd a teljes textus irányát.

A 13–17. versek közötti szakasz a *kettős kormányzás, két birodalom* elve okán erős lutheránus olvasattal bír. A péteri levél itt a páli hagyományokhoz közelít, ennek forrása logikusan a jézusi tanítás, például a császári adó megfizetésével kapcsolatban (Mt 22,15–22). Kiemelendő a szakaszból talán a 15–16. vers, ahol a jó cselekedetek némítják el az értelmetlen emberek tudatlanságát. A jó cselekedetek erkölcsi értékét mindenki elismeri, a pogányok, a kereszténységet támadók is, ez ellen nem lehet érvet felhozni. A békés, szeretetteljes magatartásnak missziós ereje is van (uo. 93. o.).

A szolgák itt az $\omicron\lambda\kappa\epsilon\tau\alpha\iota$ kifejezéssel kerül elének, ami inkább jelenti a tágabb háznépet, amelybe a házi szolgák is beletartoznak. Az újszövetségben több olyan esettel is találkozunk, amikor az egész háznép tér keresztény hitre. A teljes félelemmel való engedelmisség az Isten iránti tiszteletet jelenti, vagyis ha azt túlzás is lenne kimondani, hogy Isten akarata a rabszolgák sorsa, de az istenhit nem a kialakult társadalmi rend elleni éles lázadásban élhető meg, s abban főleg nem teljeseedik ki. Ugyanakkor az Isten iránti fé-

lelem a keresztény élet mozgatórugója. A keresztény szabadság abban mutatkozik meg, hogy Istenre mint mindenek Urára hallgat, s a földi urakra is addig, amíg azok az Isten akaratával nem kerülnek szembe (uo. 97–98. o.).

A szenvedés nem véletlen, Péter levelében (is) az Isten üdvösségének jele.¹ A fájdalom hordozása Isten üdvösségre néző elhívásának jele (uo. 98. o.). A hívő rabszolga engedelmisségén és munkáján Isten munkája nyugszik. Érdemes a szakaszhoz Lk 6,32–36-ot elolvasni, ahol Jézus az ellenség szeretetről, a jó cselekedetekről és a viszontvárás nélküli gesztusokról beszél. „... a *Magasságos fiai lesztok, mert ő jóságos a hálátlanok és gonoszok iránt. Legyetek irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas!*” (Lk 6,35b–36)

A perikópa megértése

Textusunk jól látható módon tele van erkölcsi mondanivalóval. Olyan iránymutatásokkal, melyek korunk társadalmi kontextusában nehezen értelmezhetők, de ez nem jelenti azt, hogy idejétmúltak. A krisztusi etika nem választható el a hitől, mert az etikánk valójában a hitünkől fakadó cselekedeteink és a gondolkodásunk összessége.

Péter világos énképről beszél (psziché), amely a hitből fakad, és újraértelmezi az embert. Óember – új ember? Igen. És utóbbi minden tettében, magatartásában a megváltására, az érte hozott áldozatra néz – legyen szabad vagy szolga, legyen úr vagy elnyomott. A textus még képviseli azt a szélsőségesen Krisztus- és így agapéközpontúságot, amely a 21. század individuumközpontú, jóléti társadalmában a kereszténységünkől is kikopóban van. Melyikünk szereti az ellenségeit? Melyikünk viseli keresztény szeretettel, meg-

¹ 1Thessz 2,14 bár más fogalomkörben dolgozik, de a megjelenő keresztényüldözésben mint az ígére adott abszolút elutasító válaszból az Isten munkásságát és az Istennel való kapcsolat jelét látja.

bocsátással, romboló indulatok nélkül a zuhanó közéleti kommunikációt?

Az a bizonyos háznép, amely nem lázad az ura ellen, hanem Istentől kapott feladatnak tekinti a hűséges szolgálatot, vajon bennünk él még? Ezeket a kérdéseket már az igehirdetés felé kanyarodva teszem fel.

Igehirdetési vázlat

Hívó migránsok

Bár könnyű lenne etikai mondanivalók irányába elkanyarodni, és a textusban szereplő szakasz az emberi rendek kapcsán még politikai áthallásokat is „enged”, de végtelenül pongyola hozzáállás lenne az ige szeretetlenségét felszódázott erkölcsi sallanggá butítani. A szakasz tartóoszlopa – az én meglátásaim szerint – keresztény létünk jövevény és idegen voltában van. A *biosz* átmeneti, a *dzóé* a Krisztus-hitből elevenedik meg. De a földi létem nem független a megváltásban kapott valóságtól, sőt annak a szeretetnek a visszatükrözésére vagyok hivatott, ami a kereszt! E tekintetben nem a korszellem polgára vagyok, mert nem arra hívtam el.

A rohamos léptekben átalakuló világban most rossz kicsengése van a jövevényeknek és az idegeneknek, a migrációnak.² Több, tagadhatatlanul jogos félelem is megüli a kérdést. De azt is látnunk kell, hogy a hívó ember énképe a Krisztus-kapcsolatából épül fel, s így olyan hitből fakadó magatartásra hivatott, melyet viszont nem támogat, inkább csak megtűr, ha nem üldöz a világ.

A megváltottság énképe

Isten nem intellektus nélküli robotokat kér magának. De az sem igaz, hogy úgy szeret, ahogy vagyok! A bűnt, az én bűnömöt, a bennem lakó bűnöket is elítéli. Értem viszont magát adja! Ez a boldog csere kihatással van az énképre, az ön-

² Mely amúgy nem szükségszerűen jelenti az illegitimitást.

felfogásra. Az vagyok, akiért Isten a legdrágábbat adta, holott meg sem érdemeltem!

Ezért a nekem adott kegyelem nem tékozlható. És pont ezért kell ezt a kegyelmet a hétköznapi napok mezejére lecsorgatni.

A megváltozott énképből fakadó erkölcsi valóság

A kereszténységnek szerintem nincs dogma nélküli etikája, s az etikánk alapja nem az erkölcsi jó érzés, hanem az értünk dolgozó agapé. Jó cselekedeteink tehát az Isten akarására figyelésből fakadnak, avagy abból, hogy jó értelemben identifikáljuk magunkba a Krisztust. *Imitatio Christi!* Krisztus követése nem pusztán passzív szemlélődés, hanem a tőle kapott szeretet továbbélése.

A világ jelenleg tele van repedésekkel. Mi nem vagyunk rabszolgák, de társadalmi igazságtalanságok ma is vannak döggivel. Visszaélések is. Sőt! Ezek között egy erkölcsi rendszer meghasonlik. Egy Krisztusba kapaszkodó szív viszont megtalálja a környezetében azt, akihez lehajolhat. Nem biztos, hogy intézményi keretek között, de személyesen.

A világ, legalábbis szűk pátriánk, mikor e sorokat gépelem, országgyűlési választásokra készül, s a kampány sok esetben lépi át az erkölcsi határokat. Mikor a textus alapján majd az ígét hirdetjük, akkor a választásokon túlleszünk. De vajon túlleszünk a kiásott árkokon és az átlépett határokon is?

A keresztény énkép ebben is a keresztre néz. Nem lázong a társadalmi rend ellen, amíg az nem megy szembe Isten kegyelmével, de mindent megtesz, hogy a szeretetet képviselje a viharok között.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Jn 16,16–23: Jézus visszatérését ígéri; 1Móz 1,4–2,4: teremtéstörténet

Ének

EÉ 389: *Jézus, te égi szép* – a 4. versszak kiemelten összefügg a textus mondanivalójával. A *Liturgikus könyv* az EÉ 364. és 48. énekét ajánlja.

Illusztrációk

Reményik Sándor: *Kegyelem*

(Elérhető: <https://cultura.hu/kultura/vers-a-het-re-remenyik-sandor-kegyelem/>.)

Bár dedikáltan római katolikus mű, de a textus erkölcsi mondanivalójához, az elköteleződésből fakadó következményekhez mégis ajánlanám Sík Sándor *Hiszek* című művét. (Elérhető:

<https://oli.katolikus.hu/tortenetek/sik-sandor-hiszek/>.)

Felhasznált irodalom

GERÉB Zsolt 2015. *Péter első levelének magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár. Web: <https://repo.proteo.hu/sites/default/files/documents/2015/2015-5402.pdf>.

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása*. Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Községe, Veszprém.

A Szentírás magyarázata. Jubileumi kommentár. Szerk. Bartha Tibor. 3. köt. Kálvin Kiadó, Budapest, 1972. 409–413. o. Web: <https://biolka.ro/upload/Jubileumi%20Kommentar.pdf>.

■ FARKAS ERVIN